

KEÇİNİN GÖLGESİ

Nagihan Konukcu

Yemekteydik ve Karar Verdim

Yönetmen: Görkem Yeltan

Yapımcı: Yalçın Akyıldız

Senaryo ve Yapım Ortakları: Burcu Aktaş, Yalçın Akyıldız, Nilüfer Uğur Dalay,
Görkem Yeltan

Görüntü Yönetmeni: Ercan Özkan

Sualtı Görüntü Yönetmeni: Mert Gökcalp

Kurgu: Çiçek Kahraman

Sanat Yönetmeni: Nilüfer Çamur

Orijinal Müzik: Yalçın Akyıldız

Oyuncular: Arzu Okay, Mehmet Güreli, Sema Poyraz, Gökçer Genç, Ayçıl Yeltan,
Kaan Çakır, Turgay Aydın, Görkem Yeltan, Yasemin Zamanpur, Ilgaz Kocatürk,
Alin Yeltan, Derin Yeltan

2015 / 84' / Türkiye

"Sakin ola ki keçinin gölgesini kurban etmeye kalkışma!"

Hz. Mevlana

Bir film izledim ve yazmaya karar verdim. Hiç değilse harcadığım 84 dakikanın karşılığında küçük de olsa bir şey vereyim istedim kendime. Çünkü izleyici olarak alacaklıyım bu filmde. İlk filmin günahı olmaz bile diyemeyeceğim, zira tepeden tırnağa günaha batmış durumda **Yeltan**.

Yemekteydik ve Karar Verdim'in uzun ama upuzun bir giriş ve sonuç bölümünden oluştuğunu söylersem abartmış olmam sanırım. Çünkü film, belli bir tansiyona güçlkle erişebildiğinde, bir bakmışız ki yemek masasında karar anındayız. Şaka değil; iç geçire geçire izlediğimiz bütün film, bu son sahne için çekilmiş adeta. Oysaki filmin iddiası, geniş bir ailenin yaşadığı iç çatışmaların, nihayetinde sebep olduğu duygusal çözülme sürecini izleyiciye aktarmak. Buna da bayram, kurban ve rakı kadehleri vesilesiyle oturlan fakat sonunda cılız bir sesle

de olsa birilerinin ağlama duvarına dönüşen yemek masasında yelteniyor. Peki, bu yemek masasından tok kalktığımızı ileri sürebilir miyiz? Kendi adıma midemin deliller gibi kazındığını söylemeliyim!

Maden ocağı işletmecisi, hali vakti yerinde Rıza Bey, ailenin hem tutkalı hem ayraç; bütün aileyi yanında yöresinde tutma derdinde, kuralcı ve takıntılı bir baba. Kurban bayramı vesilesiyle tüm aileyi bir arada görmek istiyor. Aile bireyleri ise benzer bir arzuda olduklarından değil, salt bir "görevi" yerine getirmek, kurulu düzeni ve çıkar ilişkisini sürdürmek için bu isteği yerine getiriyorlar.

Aile kavramının sınırlarını, değişebilirliği, değişmesi gerekliliği ya da değiştiği önermeleri üzerinden düşündüğümüzde bile, aile içindeki ilişkileri (baba-anne, baba-oğul, baba-kız ekseninde ayrı ayrı düşünmekte yarar var) toplumsal geleneğin ve ekonomik yapının belirlediğini hiçbirimiz inkar edemeyiz, öyle sanıyorum. Türkiye'de olduğu gibi ataerkil yapıdaki ailelerde babanın 'sözü', 'yasası' ve 'çatısı' altında toplanan bütün aile bireyleri ve hikayeleri, bu iktidar ilişkisinden payını alıyor kuşkusuz. Gürsoylar da bir burjuva ailesinin tipik özelliklerini sergilemekle beraber, bu geleneksel ve tahakküme dayalı anlayıştan paçayı kurtaramıyor.

Gelelim bu büyük ailenin yapıtaşlarına... Bir defa karakterler, filmin kendi jargonu içinden söyleyecek olursak davetliler, sayıca kalabalık olmakla beraber derinliksiz (Didem), varlıkları (Ertuğrul), kimin nesi oldukları (Can), ne sancı çektikleri (Bahar) açıklanmaya muhtaç başrol oyuncular; geri kalan kısmı da geçiyorken uğramış bir grup eş dost (**Emre Altuğ, Ayça İnci ve Tuna Kiremitçi** gibi.) Sürüyle oyuncu ve fakat hiç karakter! Filmin neredeyse üçte ikisine yayılan ve en iyimser halimizle karakterleri tanıtmak üzere tasarlandığını

düşünebileceğimiz giriş bölümü, vara yoğa söylenen baba, bulduğu her manzarada 'ıssız adam' profili veren erkek evlat, kıyılarda köşelerde içli içli bakan kadınlar, birbirlerine laf sokma telaşında kız kardeşler ve mutsuz çocuklarla yemek masasına kadar sürüyor.

Buraya kadar başkahramanlarla ilgili tüm öğrenebildiklerimiz: Rıza Bey, etki alanı dışında bile kendi yasalarını işletmeye çalışan otoriter bir baba figürü. Nuran, kocasının güvenli ve konforlu alanında, kendi deyişle 'bütün ömrü iki dudak arasında geçmiş' bir kadın. İnci, havuzlu villasına 'her yeri dökülüyor' diye burun kıvrıran elitist ve melankolik hala. Alper, babasının gölgesinde kalmış bir erkek evlat. Maden ocağına hapsolmuş durumda fakat asıl hayali müzikle uğraşmak. Deniz, sualtı dalış eğitmeni; karada değil suyun altında nefes almaya çalışıyor, kızı Derin'i babasından ayrı büyütüyor. Bahar, evin büyük kızı, Alin'in annesi; kocası Yıldıray'ı, aile dostları rahmetli Kemal Amca'nın oğlu, aynı zamanda Rıza Bey'in iş ortağı Mert ile aldatıyor.

Buraya kadar çok fazla sorun yokmuş gibi görünebilir. Zaten asıl mesele karakterleri birbirlerine ilikledebilmekte. Ancak ne karakterlerin tekil özellikleri ne de birbirleriyle olan ilişkilerinin bağlamı net kurulabilmiş. Herkes ve her şey muğlak, niyet okumaya terk edilmiş halde. Öyle ki aile bireylerinin isimleri ne, kim kimin nesi oluyor, hangileri Rıza Bey'in çocukları, İnci'nin kocası kim, Ahmet nerde, İsmet neden gitti? Bu soruların yanıtına mazhar olmak için aralarında geçen konuşmaların izini sürmeye çalışıyoruz bu defa ancak diyaloglar o kadar kopuk ve izleyiciyi dışlar nitelikte ki; daha çok narkozun etkisindeki bir hastanın sayıklamalarını andırıyor. Üzerine bir de ortam sesinin altında ezilip kaybolan ses kuşağının azizliğine uğruyoruz. Yanı sıra aile bireylerinin birbirleriyle yaşadıkları duygusal etkileşimler ve gerilimler de çok suni. Böyle bir durumda Yıldırım çıkıp gelene kadar Mert'i Bahar'ın kocası, Didem'i masada Alper'den 'kocam' diye bahsedene kadar kız kardeşi sanmak ya da Can'ın kimin nesi olduğu konusunda tahminden öteye gidememek çok şaşırtıcı olmasa gerek. **Kaurismaki** sinemasına öykünürcesine büyük ölçüde diyalogdan yüz çeviren ancak bir o kadar da sırtını yasladığı oyunculukların hakkını teslim edemeyen filmin kaderi, anlama gayretimize ve aşırı yorumlarımıza mı terk edildi? Eğer öyleyse, izleyicinin bu sorumluluğu almak istediğini hiç sanmıyorum!

Yemek masasında verilebilmiş en hızlı karar dans etmek gibi görünüyor: *"Konuya giremiyoruz; zaten birazdan masada kıyamet kopacak; o halde neden*

sirtaki yapmıyoruz?" Hemen ardından Bahar ve Mert yataktaki uyumlarını harmandalına da taşıyorlar. Bu performansı, Bahar'ın kızı Alin'in kaybolduğu haberini getiren Nuran'ın derin derin yükselen soluğu ve elinden tuttuğu Derin'in gözyaşları bölüyor. Hikayenin bütün kırılma noktası da Alin'in kaybolması ve herkesin onu aramak üzere etrafa dağılmasıyla gerçekleşiyor. Bir süre sonra Alin, babası tarafından kesilmesini istemediği kurbanlık koyunun yanında uyurken bulunuyor ancak Bahar babasının gazabından kurtulamıyor.

Bahar'ın anneliğinin tartışmaya açılmasıyla başlayan duygusal patlama dalgası, sonrasında gelip Alper'i vuruyor. Kurbanın ikinci gün kesilmesi kararını Alper verdiği ve dolayısıyla yaşananlara sebep olduğu için Rıza Bey'in hışmına uğruyor. Ardından Bahar, Deniz'i tüm olanlar karşısında tek kelime etmemekle suçluyor ve bir sonraki dalga da Deniz'i yıkıyor. Ve kısa süre sonra gecenin kararı Alper'den geliyor: Zamanında evden kovulan İsmet Amca'sının stüdyosunda çalışmak üzere Didem'le birlikte Almanya'ya yerleşeceklerini açıklıyor. Rıza Bey'in karşı çıkışı ve *"Bir daha bu kapıdan içeri giremezsin!"* ultimatomu karşısında, o ana kadar

sessizliğini koruyan Nuran, uzun bir tiratla içinde ne var ne yok masaya, Rıza Bey'in tabağına bırakıyor. Oğlunu babasının kurbanı olmaktan kurtarmak için keçinin gölgesini değil, kendisini kurban ediyor...

Bütün bu yüzleşme sürecinin, Bahar'ın anneliğinin Rıza Bey tarafından sorgulanmasına indirgenmesi, filmin sonuna gelindiği telaşıyla apar topar ve sahicilikten uzak bir biçimde bir "sadede gelme" kaygısının ürünü neredeyse. Normal koşullarda sempati ve şefkatle karşılanabilecek bir olayın, Rıza Bey'in dudaklarından dökülen "*Ne biçim annesin sen!*" sözleriyle bir trajediye evrilmesi, bütün bir film boyunca gerçek anlamda yaratılamayan duygusal çatışmanın ete kemiğe bürünebildiği tek an. Bunun dışında film sürekli iki kişiden birinin üçüncü bir kişiyi çekiştirmesi üzerinden oyalanıp duruyor. Nuran İnci'ye Rıza Bey'in kuralcılığından dem vuruyor; Bahar Alper'e Deniz'i çekiştiriyor; hiçbir şey yapmamakla, ailesini suiistimal etmekle ve sürekli kendilerini yargılamakla itham ediyor. Alper bu suça ortak olmuyor hatta Deniz'in yaşamındaki zorlukları dillendirip arka çıkıyor ona. Bahar'ın eleştirilerinden kendi de nasibini alıyor. Bahar, taş ocağına gömülüp kaldığını, sevdiği iş ve mecbur olduğu iş arasında bir karar vermek zorunda olduğunu söylüyor Alper'e. Bunda da haksız sayılmaz zaten. Kaldı ki filmin belki de en gözle görülür yan öyküsü Alper'in kendi iç hezeyanı, yaşamı üzerindeki kontrolünü eline al(a)mayışı. Filmin zemininde yer alan kurban teması da "kurban"ın bir bakıma Alper olduğunun imleci. Bu süreç, Alper'in aileye olan sadakati ("*Kurban, iman sınavıdır.*") ve babanın yasası karşısında duyduğu korku ("*Kurban, takvadır.*") üzerinden örülüyor.

Yine de filmin bu derdini anlatmakla ilgili ciddi bir sorunu var. Diyelim ki Rıza Bey, tüm kötülüklerin 'babası'; bir ebeveyn olarak evlatlarının sevgi ve yakınlık gereksinimini karşılayamıyor. Fakat filmin anlatısı açısından baktığımızdan bu, bir ön kabul olmanın ötesine geçemiyor çünkü filmde herkes pasif agresif bir tutum içinde. Kardeşler arasında adı konmamış bir rekabet duygusu var ancak olay örgüsü içinde somut bir karşılığın rastlanmıyor zira baba ile neredeyse iletişim bile kurmuyorlar. Hal böyle olunca Rıza Bey'e atfedilen 'baba tahakkümü', eşinin ve çocuklarının da pekala yaşamın gerçekliğinden kaçış planlarının teminatı olarak inşa edilmiş gibi duruyor. Dolayısıyla filmin, bütün sorumluluğu babanın üzerine yıkıp, buradan bir mağduriyet öyküsü yaratma kolaycılığına kaçması, neresinden bakarsanız bakın **Yeltan**'ın vebali...